

Elżbieta Nieznańska

Dokumentacja reprograficzna czasopism literackich Biblioteki Instytutu Badań Literackich PAN

Biuletyn Polonistyczny 11/33, 12-19

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

3. DOKUMENTACJA REPROGRAFICZNA CZASOPISM LITERACKICH BIBLIOTEKI INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH PAN

Powszechnie znana jest sprawa dotkliwych braków w zasobach czasopiśmienniczych bibliotek polskich. Czytelnicy, bibliotekarze i archiwiści z największą troską stwierdzają, że nawet istniejące przekazy druków ciągłych szybko ulegają niszczeniu wskutek stale rosnącej liczby użytkowników. Postulat zabezpieczenia czasopism przez reprografię jest dziś aktualny na całym świecie /nie trwałe papiery gazetowe!/, a w Polsce ma on szczególne uzasadnienie.

Obok zabezpieczania i utrwalania przekazów druków ciągłych reprografia oddaje także duże usługi jako zastępcza forma uzupełniania braków zdekompletowanych roczników, których poszczególne numery są bardzo trudne do zdobycia. Nie zwalnia to oczywiście od starań o autentyczne przekazy.

Od niedawna Biblioteka Instytutu Badań Literackich PAN wprowadziła do planu swej działalności mikrofilmowanie czasopism związanych z życiem literackim w Polsce. Jakkolwiek oba wyżej wymienione punkty widzenia są reprezentowane w praktyce Biblioteki - główny kierunek jej planów pracy w tym zakresie przewiduje przede wszystkim tworzenie warsztatu dla badacza literatury polskiej.

Zgodnie z kierunkiem profilowania zbiorów Biblioteki skupiono uwagę głównie na przekazach czasopiśmienniczych XX i XIX wieku. Realizując więc dyrektywy ogólne polityki bibliotecznej oraz potrzeby własne Biblioteka IBL PAN od r. 1965 do chwili obecnej:

- stopniowo kompletuje dokumentację czasopism, programów, manifestów, jednodniówek itp. literatury polskiej pierwszej połowy XX wieku;
- zabezpiecza przekazy własne szczególnie narażone na zniszczenia /np. "Wiadomości Literackie", Warszawa 1924-1939/;
- zabezpiecza i uzupełnia czasopisma XIX wieku szczególnie ważne dla badań nad literaturą polską.

I

Kompletując czasopisma literackie pierwszej połowy XX wieku Biblioteka IBL PAN przyjęła zasadę mikrofilmowania przede

wszystkim druków ciągłych¹ najbardziej reprezentatywnych dla takich grup literackich, których tradycja jest aktualna dla współczesności, a mianowicie:

1. Awangardy /tzw. "Pierwszej Awangardy"/, 2. Czartaka, 3. Formistów, 4. Kwadrygi, 5. Przedmieścia, 6. Reflektora /grupy zwanej w latach trzydziestych "Drugą Awangardą"/, 7. Skamandra, 8. Zdroju, 9. Żagarów /tzw. "Drugiej Awangardy"/.

Zmikrofilmowano następujące pisma wyżej wymienionych grup:
ad 1/ "Zwrotnica". Czasopismo. Kierunek: sztuka teraźniejszości². Kraków 1922-1923, 1926-1927

1922, nry 1-3

1923, nry 4-6

1926, nry 7-10

1927, nry 11-12

"L'Art Contemporain" - Sztuka Współczesna. Paryż 1929-1930
1929, nr 1

"Linia". Czasopismo awangardy literackiej. Pod red.
Jalu Kurka. Kraków 1931-1933

1931, nry 1-3

1932, nr 4

1933, nr 5

"Forma". Kwartalnik poświęcony sprawom plastyki. Czasopismo Zw. Zaw. Artystów Plastyków. Łódź 1933-1938, nry 1-6

ad 2/ Czartak". Miesięcznik literacko-artystyczny. Wadowice.
1922, nr 1

ad 3/ "Formiści". Kraków 1919-1921

1919, nr 1

1920, nr 2

1921, nry 4-6

"Maski". Literatura, sztuka, satyra. Kraków 1918-1919

1918, nry 1-36

1919, nry 1-18

¹ Za podstawę wprowadzonego tu układu czasopism przyjęto ich klasyfikację zastosowaną w "Słowniku współczesnych pisarzy polskich", t.1, Warszawa 1963, oraz w pracy Ignacego Fika pt. "20 lat literatury polskiej /1918-1939/".

² Podtytuły czasopism podane są wg informacji figurujących w ich pierwszych numerach. W opisie nie uwzględniono zmian zachodzących w późniejszych okresach.

- ad 4/ "Kwadryga". Czasopismo literackie. Warszawa 1927-1931
1927, nry 1-2
1928, nr 5
1929/30, nry 1-6
1931, nr 1-3
- "Czerwony Lew". Informacyjny tygodnik artystyczny. Warszawa 1929, nr 7
- "Nowa Kwadryga". Czasopismo artystyczno-literackie. Warszawa 1937, nry 1-5
- ad 5/ "Epoka". Tygodnik zespołu literackiego Przedmieście. Warszawa 1932-1933, 1936-1939
1933, nry 23-52
- ad 6/ "Lucifer"³. Miesięcznik artystyczno-literacki. Lublin 1921-1923
1922, nry 2-4
- "Reflektor". Miesięcznik literacki. Lublin 1924 - 1925
1924, nr 1
1925, nry 2-3
- "Barykady". Miesięcznik literacko-społeczny. Lublin 1932, nr 1
- "Trybuna". Pismo Młodej Demokracji. /Dwutygodnik/. Lublin 1932-1934
1932, nry 1-8
1933, nr 9
1934, nry 10,11
- "Kamena". Miesięcznik literacki. Chełm Lubelski 1933-1939
1933/34, nry 1-10
1934/35, nry 1-10
1935/36, nry 1-10
1936/37, nry 2-10
1937/38, nry 1-10
1938, nry 1-4

---

³ "Słownik współczesnych pisarzy polskich" /s. 117/ podaje - niezgodnie z pisownią karty tytułowej czasopisma: "Lucyfer".

- ad 7/ "Pro Arte et Studio". Pismo młodzieży akademickiej.
Warszawa 1916-1919
1916, nry 1-4
1917, nry 1-2
1917/18, nry 7-13
1918, nry 14, 15
1919, nry 1-5
- ad 8/ "Zdrój". Dwutygodnik poświęcony sztuce i kulturze umysłowej. Poznań 1917-1920, 1922
1917. T.1, nry 1-6
1918. T.2, nry 1-6; T.3, nry 1-6; T.4, nry 1-6; T.5, nry 1-6
1919. T.6, nry 1-6; T.7,8, nry 1-12; T.9, nry 1-6
1920. T.10, nry 1-6; T.11, nry 1-6; T.12, nry 1-6; T.13, nry 1-6; 1922. T.14
- ad 9/ "Żagary". Miesięcznik idącego Wilna poświęcony sztuce.
Wilno 1931-1932
1931, nry 1-5
1932, nry 6-8
- "Piony". Miesięcznik zespołu "Żagarów". Dodatek do dziennika "Kurier Wileński". Wilno 1932, nry 1,3,4
- "Smuga" Miesięcznik społeczno-literacki. Dodatek do "Kurier Wileńskiego". Wilno 1931-1933
1931/32, nr 2
1932/33, nry 1/4/, 4/8/
- Zostały również zmikrofilmowane czasopisma należące do zakresu podstawowych źródeł do badań nad literaturą polską pierwszej połowy XX w. A mianowicie:
- "Dźwigary" Miesięcznik poświęcony sprawie polskiej kultury proletariackiej. Lublin 1934, nry 1,2
- "Dźwignia". Miesięcznik. Warszawa 1927-1928, nry 1-5; 7-8
- "Gospoda Poetów". Miesięcznik poetycki. Warszawa 1920-1921, nry 1-19
- "Helion". Miesięcznik artystyczno-literacki. Kraków 1924, nr 1

"Krokwie". Czasopismo literacko-artystyczne poświęcone zagadnieniom myśli nowoczesnej. Warszawa 1920-1921⁴

1920, nr /1/

1921, nr /2/

"Nowa Kultura". Tygodnik. Warszawa 1923-1924

1923, nry 1-15

1924, nry 1-21, 37, 38

"Po Prostu". Dwutygodnik literacko-społeczny. Wilno 1935-1936

1935, nry 1-10

1936, nry 11-16

"Prosto z mostu". Tygodnik literacko-artystyczny. Warszawa 1935-1939

1935, nry 1-54

1936, nry 1-32, 34-54

1937, nry 1-9, 11-58

1938, nry 1-41, 43-56

1939, nry 1-37

"Smok". Pismo literackie nieperiodyczne grupy literackiej Smok /nr 1 ukazał się pt. "Ogień za kratą"/. Warszawa 1923-1924, nry 1-4

"Twórczość Młodej Polski". Kwartalnik ilustrowany poświęcony sztuce, w szczególności zaś beletrystyce, poezji i muzyce. Warszawa 1923-1924

1923, nry 1-3

1924, nry 4-9

Wśród zadań, które Biblioteka IBL PAN zamierza realizować w najbliższym okresie, uwzględniono uzupełnienie /w formie mikrofilmowej/ następujących czasopism literackich:

1. "Antena Literacka". Kraków 1929-1930

2. "Apel". Dodatek artystyczno-literacki "Kurier Porannego", poświęcony twórczości nowego pokolenia. Warszawa 1937-1938

---

⁴ "Słownik współczesnych pisarzy polskich" /s. 71/ podaje błędnie, że pismo ukazywało się tylko w r. 1920.

3. "Blok". Warszawa 1924-1925
4. "Bunt Młodych". Niezależny organ Młodej Inteligencji. Warszawa 1930-1936
5. "Chłopska Wiosna". Czasopismo społeczno-literackie. Akademicki organ Młodej Wsi. Warszawa 1938
6. "Conoedia". Tygodnik. Teatr, kino, muzyka, literatura ... Warszawa 1926
7. "Głos Literacki". Warszawa 1928-1936
8. "Gong". Bezpłatny dodatek do nru 16 "Czarno na Białem". Warszawa 1938
9. "Krytyka i Życie". Bezpłatny dodatek niedzielny do "Dziennika Polskiego". Warszawa 1935
10. "Hurty". Kraków 1938
11. "Oblicze Dnia". Dwutygodnik. Warszawa 1936
12. "Orka". Miesięcznik społeczno-literacki młodych./Od nru 4 tytuł zmieniony na: "Orka na ugorze"/. Warszawa 1938-1939
13. "Osnowy Literackie". Łódź 1938-1939
14. "Prąd". Jednodniówka literacko-społeczna. Lwów 1936
15. "Sprawy Otwarte". Dwutygodnik kulturalno-społeczny. Wilno 1938-1939
16. "Ster". Kultura, literatura, sztuka, sprawy społeczne. Warszawa 1934
17. "Wiry", Dwutygodnik literacko-społeczny. Warszawa 1939
18. "Życie Literackie". Bezpłatny dodatek do "Dziennika Poznańskiego". Organ Zw. Zaw. Literatów Polskich w Poznaniu. Poznań 1934-1935.

II

W ramach akcji zabezpieczania i uzupełniania czasopism XIX w. Biblioteka IBL PAN skompletowała następujące czasopisma wileńskie pierwszej połowy XIX w.:

1. "Athenaeum". Pismo zbiorowe poświęcone historii, filozofii, literaturze... Wilno 1841-1851 /całość/
2. "Dzieje dobroczynności krajowej i zagranicznej", z wiadomościami ku wydoskonaleniu jej służącymi. Wilno 1820-1824 /całość/
3. "Dziennik Wileński". Wilno 1824. T. 1-3

Nowiny Naukowe	1826. T.1
	1827. T.2
Nauki Stosowane	1827. T.4,5
	1828. T.6,7
Historia i Literatura	1827. T.3,4
	1828. T.5,6
4. "Gębacz". Tygodnik. Wilno 1817, nry 1-5
  5. "Pamiętnik Naukowo-Literacki". Pismo zbiorowe umiejętności, literatury i sztuki. Wilno 1849-1850
1849, nry 1-3
1850, nry 4-6
  6. "Pamiętniki Umysłowe". Wilno 1845-1846
1845. T. 1,2
1846. T. 3
  7. "Rubon". Pismo zbiorowe poświęcone pożytecznej rozrywce. Wilno 1842-1849
1849. T.9, cz.1-3
T.18, cz.1-3
  8. "Tygodnik Wileński". Wilno 1816-1822
1820, nry 154-177
1822, nry 1-12
  9. "Wiadomości Brukowe". Tygodnik. Wilno 1816-1822, nry 1-287 /całość/
Ponadto z posiadanych zbiorów mikrofilmowych przygotowano do udostępniania następujące czasopisma:
    - A. "Kultura Mas". Moskwa 1929-1937
1929, nry 1-3
1930, nry 4,5
1931, nry 1, 2
1932, nry 1-6
1933, nry 1-3
1934, nry 1-4
1935, nry 1-4
1936, nry 1-6
1937, nry 1, 2
    - B. Czasopisma francuskie przekazane Bibliotece Instytutu Badań Literackich przez Komisję Naukową Roku Mickiewiczowskiego PAN:

1. "La Democratie Pacifique". Paris 1849, nry 59-244
2. "Gazette de France". Journal de l'Appel à la Nation. Paris 1849, 1 III - 15 XI
3. "La Patrie". Edition du Soir. Paris 1849, nry 4, 5, 12, 76
4. "Le Peuple". Journal de la République Démocratique et Sociale. Paris 1849, nry 102-206
5. "La Réforme". Paris. R.VII /1849/, nry 58-253 /z lukami/
6. "La Révolution Démocratique et Sociale". Liberté, Egalité, Fraternité. Paris 1848
1849, nry 113-200, 202-216
7. "La Voix du Peuple". Paris 1849, nry 1-91 + nr spécimen z 25 IX 1849
8. "La Vraie République". Journal quotidien, politique et littéraire. Paris 1848, nry 1-104
1849, nry 1-77

Oprócz zadań przewidywanych we własnym planie Biblioteka IBL PAN realizuje potrzeby w zakresie dokumentacji reprograficznej związane z postulatami badawczymi i edytorskimi pracowników IBL. Szczegółowe informacje o pracach z tego zakresu będą podawane osobno⁵.

mgr Elżbieta Nieznańska
mł.bibliotekarz
Instytutu Badań Literackich

---

⁵ Czasopisma o niepełnej kompletności numerów w przeważającej liczbie tytułów uzupełnione są w Bibliotece IBL autentycznymi przekazami.

Należy pamiętać, że numery niektórych periodyków są w ogóle w bibliotekach nieosiągalne.

Biblioteka IBL kontynuować będzie nadal kompletowanie przedstawionych w artykule czasopism.